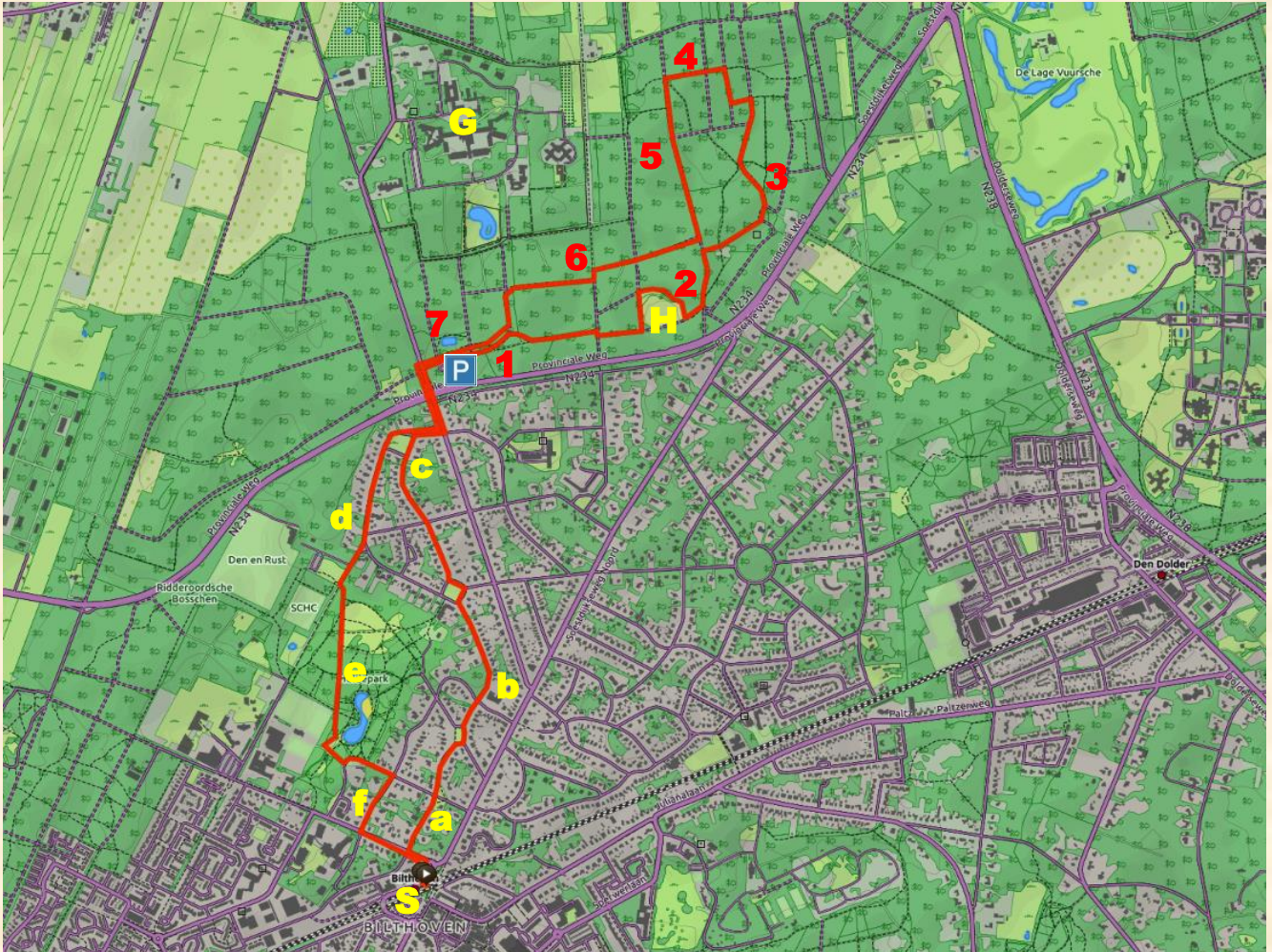

Een bijdrage van Stichting Nationaal Landschapskundig Museum 'Telluris', [H.A. Visscher](#)

Bilthoven Noord en de Ridderoordse Bossen

Route 8,9 km. Voor de GPS RouteYou versie, [klik hier](#).

G Gezondheidscentrum, H heideterreintje P parkeerterrein bij hoofdingang Ridderoordse Bossen, S station Bilthoven

De zeven cijfers en zes kleine letters verwijzen naar de paragrafen, waarin de erdoor aangeduide plekken werden beschreven. De route door de Ridderoordse Bossen is gemarkeerd, die door de bebouwde kom niet.

a. Bij het station passeren wij al direct de kleine voormalige woning van de stationschef. Hierna volgen wij enkele tientallen meters de Soestdijkseweg Noord om links de Jan Steenlaan te kunnen inslaan. De Jan Steenlaan is een omgedoopt deel van de lange kaarsrechte Dwarsweg. Die weg is een van de verbindingen, van waaruit het land in de Middeleeuwen in lange strookvormige kavels werd verdeeld.

Het gedeelte van de verbinding dat binnen de bebouwde kom van Bilthoven kwam te liggen werd westelijk van de Soestdijkseweg naar een schilder genoemd. Dat heeft de laan gemeen met de meeste andere straten ten westen van de Soestdijkseweg Noord.

b. Onze route verlaat de Jan Steenlaan al weer op de kruising met de Rembrandtlaan alwaar ze rechtsaf slaat. We zijn dan terechtgekomen op een van de langste ontsluitingen van het villapark. Kenmerkend voor deze ontsluiting is dat er bij sommige kruisingen een plantsoentje werd aangelegd. De wandelroute volgt de deels bochtige weg tot aan het vrijwel rechthoekige Rembrandtplein. Voordien worden kruisingen met de Van Ostadelaan, Ruysdaallaan en Van Dijkklaan gepasseerd. Tijdens de wandeling naar het Rembrandtplein kan al kennis worden gemaakt met de diverse bouwstijlen die in het villapark vertegenwoordigd zijn. Speciale aandacht verdient het nieuwe houten chalet Rembrandtlaan 47, waarvan het grote zadeldak werd voorzien van levend groen. Verderop werd de voormalige ULO aan de Van Dijkklaan in neorenaissancestijl opgetrokken.

c. Op het Rembrandtplein ruilen wij de Rembrandtlaan in voor de flauwbochtige Vermeerlaan. Rechts zien we dan al direct de retroklassieke villa Terra Aesthetisch. De Vermeerlaan brengt ons naar het plantsoen van het Vermeerplein dat aan de oostzijde wordt gemarkeerd door een rij zware Amerikaanse eiken. Achter het Vermeerplein brengt de Albert Cuyplaan ons rechts naar de Gezichtslaan, die wij links even gaan volgen als het de bedoeling is ook de Ridderoordse Bossen te bezoeken. De Gezichtslaan kruist de Provinciale Weg 234 aan de overzijde waarvan wij de bossen in kunnen. Het zal intussen zijn opgevallen dat het westelijk deel van het villapark in een vrijwel vlak gebied werd aangelegd.

Wie er niet voor voelt een lange boswandeling te maken kan er voor kiezen nu het deel van de route te gaan volgen dat de wandelaars vanuit het Rembrandtplein terugbrengt naar het station Bilthoven. De paragrafen 1 tot en met 7 kunnen dan worden overgeslagen.

1. Voor de wandeling door de Ridderoordse Bossen gaan wij voorbij de kruising met de Provinciale Weg eerst naar het rechts van de Gezichtslaan gelegen parkeerterrein. De bedoeling is dat dan van daaruit de vijf kilometer lange gemarkeerde route wordt gevolgd. Die route loopt eerst ruim een kilometer in vrijwel oostelijke richting. Rechts van het een oostelijke koers varende deel van de route ligt de provinciale weg op zo'n 150 meter afstand. Het tamelijk drukke verkeer over die weg is dan ook duidelijk te horen.

Al na enkele honderden meters komen we terecht in een gebiedsdeel met markante lage ruggetjes en sterk asymmetrische terreinverheffingen, die deels door steile klifachtige hellinkjes worden gemarkeerd. De langgerekte hoogten zijn over het algemeen zuidwest-noordoost georiënteerd, wat betekent dat onze wandelroute ze vaak diagonaal kruist.

Evenals elders in het wandelgebied heeft de geomorfologische gesteldheid haar ontstaan voornamelijk te danken aan de wind. Daarbij moeten wij ons voorstellen dat die tegen het einde van de laatste ijstijd al zorgde voor reliëf en dit in het recente verleden nog weer door verstuivingen kan zijn veranderd. Als gevolg van die latere verstuivingen werd het reliëf doorgaans grilliger, omdat toen ook vegetatierelicten van grote invloed waren op de geodynamiek.

2. Na ruim 500 meter bereikt de wandelroute de kaarsrechte Ridderoordlaan, aan de overzijde waarvan we nog even oostwaarts blijven lopen. Bij het bereiken van een heideterreintje wordt ons echter gevraagd linksaf te slaan. De als geopad functionerende wandelroute leidt ons dan successievelijk langs de west-, noord- en oostzijde van het heideveldje. We komen daarbij ook langs enkele bankjes, waarop onder het genot van een uitzicht over de heide even zou kunnen worden uitgerust. Langs het heideterreintje lopende zullen wij bemerken dat er omheen gelegen bossen tamelijk reliëfrijk zijn.

3. Na ook langs de oostzijde van het heideterreintje te hebben gelopen gaan wij links het bos weer in. Net als de nabijgelegen provinciale weg gaat onze wandelroute nu een meer noordoostelijke koers varen. We doorkruisen dan eerst een gebiedsdeel met nogal grillig reliëf, wat betekent dat de wind er ook in historische tijd een geomorfologische rol van betekenis speelde, maar werd tegengewerkt door vegetatierelicten. Hier en daar zien we een markant klifje.

Intussen zijn we terechtgekomen op het landgoed Splinterenburg, waar de route enige tijd zigzagt. Het reliëf wordt nu minder grillig om tenslotte plaats te maken voor vrijwel vlak terrein.

4. De bossen zijn er aangelegd op noord-zuid georiënteerde strookvormige kavels. Sommige daarvan waren van elkaar gescheiden door een sloot, waarin tegenwoordig doorgaans geen water meer staat. Het patroon van boswegen en -paden weerspiegelt min of meer de wijze waarop het cultuurland eeuwen geleden werd ingedeeld

Op een gegeven moment kruisen wij een van de thans droogstaande sloten van het bosgebied. Niet lang daarna slaat de gemarkeerde route linksaf.

5. Ze volgt dan een beukenlaan, die ons terugbrengt naar de reliëfrijkere delen van het bos. Al spoedig passeren we dan enkele markante evenwijdige ruggetjes. Er vlak bij biedt een bankje de mogelijkheid even uit te rusten.

6. Voorbij het bankje leidt de gemarkeerde route ons naar een kruising, waar vlak voor een markante hoogte rechtsaf wordt geslagen. Even later krijgen wij voor de tweede maal tijdens deze wandeling de kaarsrechte Ridderoordlaan te zien. Die laan gaan we nu links enkele tientallen meters volgen om andermaal rechtsaf te slaan. Onze route leidt ons dan opnieuw naar en door een vrij vlak bosgedeelte, waar wij ook weer een droge sloot zullen kruisen.

7. Niet lang daarna biedt linksaf slaan de mogelijkheid terug te keren naar de parkeerplaats waar onze wandeling begon. Rechts kan onze aandacht dan worden getrokken door een diep liggend vijvertje, waaromheen goed is te zien dat de ondiepe ondergrond van het Ridderoordse Bos een fijnzandige (wind)afzetting is.

Voor de terugkeer naar de bebouwde kom en het station Bilthoven volgen wij daarna weer het stukje Gezichts- en Albert Cuyplaan, dat ons naar de bossen bracht, Dit gebeurt nu echter in de tegenovergestelde richting. Dit betekent dat voorbij de kruising Gezichtslaan - Provinciale Weg al snel rechtsaf wordt geslagen.

De Albert Cuyplaan zorgt dan voor een weerzien van het vrij grote, geplantsoeneerde Rembrandtplein, waar het visa versa traject eindigt.

Bij de terugkeer naar het station zal vanaf het Rembrandtplein dus een andere route worden gevolgd dan het traject dat wij eerst door het westelijk deel van het villapark liepen. Net als die van het laatstgenoemde traject zijn de paragrafen waarin die andere route wordt beschreven met kleine letters gemarkeerd.

d. Voor de voortzetting van onze terugtocht naar het station draaien we achterlangs het Rembrandtplein de Frans Halslaan in. Een flauwbochtig deel ervan brengt ons dan naar het uiteinde van de eeuwenoude kaarsrechte Kees Boekelaan, die in dezelfde richting loopt als de lange strookvormige kavels die ze vroeger scheidde. We gaan de Kees Boekelaan in om links daarvan kennis te maken met een min of meer geïsoleerd gelegen bos- en heideterrein dat bebouwing bespaard bleef. Voor die kennismaking slaan we schuin linksaf.

e. Het terrein is bekend als het Heidepark. Het bos van het terrein omgeeft de heide, waarop enkele oude vliedennen staan. Het pad waar wij het natuurgebiedje ingingen doorsnijdt het westelijk deel van het heideveldje.

Voornamelijk slechts in het zuidelijk deel van het terrein wordt enig reliëf aangetroffen. Daar werd ook een vijver gegraven. Er zijn soms groene kikkers te horen. De vijver is omgeven door een steil strand, dat ons een kijkje gunt in de grindarme en fijnzandige ondiepe ondergrond van zijn omgeving.

f. Voorbij de vijver komen we al snel terecht op een bochtig deel van de straat Heidepark, alwaar linksaf wordt geslagen. De wandelroute leidt ons dan naar de kruising met de Rubenslaan, waarbij een boeiend voorbeeld van retroklassieke architectuur is te zien.

Vanuit de kruising loopt de wandelroute rechts naar de Jan Steenlaan om ons twee grote witte villa's uit het begin van de 20ste eeuw te laten zien. Beide markeren de kruising Rubenslaan / Jan Steenlaan. Vanaf de kruising gaan we de Jan Steenlaan links volgen. Het station is dan niet veraf meer.

Toelichting

Het in deze wandelgids beschreven gebied ligt aan de westkant van de Utrechtse Heuvelrug. Het plaatselijk geaccidenteerde oppervlak van fijnzandige (wind)afzettingen uit de laatste ijstijd was er in historische tijd enkele eeuwen her en der onderhevig aan verstuivingen. Hieraan herinneren vooral in het zuidoostelijk deel van het gebied en een zone langs de noordzijde van de Provinciale Weg (restanten van) vrij markante duinformaties en enkele uitwaaiingslaagten.

Vooraf de lagere delen van het gebied zijn in de Middeleeuwen vanuit enkele hoofdontsluitingen verdeeld in lange strookvormige kavels. Deze werden op veel plaatsen door sloten van elkaar gescheiden en vervolgens plaatselijk in cultuurland getransformeerd. Omstreeks het midden van de negentiende eeuw was het wandelgebied echter nog vrijwel onbewoond en nauwelijks door wegen ontsloten. Een groot deel van het gebied was toen heide, terwijl in de zuidoosthoek plaatselijk verstuivingen mogelijk bleven.

Omstreeks 1850 begonnen sommige grootgrondbezitters met de grootschalige herbebossingen van de heidevelden en stuivende gebiedsdelen. Met name de eigenaren van Eijckenstein en Ridderoord zouden grote oppervlakten laten beplanten. In 1863 begon de toenmalige Nederlandsche Centrale Spoorwegmaatschappij de exploitatie van de treinverbinding Utrecht - Amersfoort. Bij de Soestdijkseweg werd toen de halte De Bilt - Station geopend. Die halte was de voorloper van het huidige station, waarvan het hoofgebouw overigens al jaren geleden verdween.

Rond 1900 was het overgrote deel van het wandelgebied beplant of begroeid geraakt met bos. Met name in het noorden en uiterste zuidwesten wisselde dit af met percelen agrarisch cultuurland, terwijl verspreid over de rest van het gebied een handvol heiderestanten voor afwisseling zorgde. Noordoostelijk van het spoorwegstation was toen ook nog een terrein plaatselijk onderhevig aan verstuivingen.

Vooraf door aankoop van een deel van Eijckenstein kon in de twintigste eeuw benoorden de spoorlijn Utrecht - Amersfoort al snel een groot gebied worden gereserveerd voor villabouw. Om verdere uitbreiding van de villaparken te voorkomen kocht de stichting Utrechts Landschap in 1933 een groot deel van de noordelijk aangrenzende bossen. Het betrof de Eijckensteine Bossen en het Ridderoordbos.

Voor de ontsluiting van het villapark werd een netwerk rechte en (flauw)bochtige wegen aangelegd. Slechts enkele weggedeelten kregen een scherpbochtig tracé. Speciale vermelding verdient de zesstralige lanenster in het relatief wijdmazig ontsloten noordoostelijk deel van het villapark. De kern daarvan wordt gevormd door een ringvormig laantje. Het omsluit een stukje heuvelachtig bos dat onbebouwd bleef.

Bij de noordrand van het villapark zou later de Provinciale Weg 234 aangelegd worden. Vooraf in delen van het villapark met een wijdmazig ontsluitingspatroon bleven tussen de bebouwing nog lang een aantal bosrelicten behouden.

De bebouwing van het grote villapark geeft een goed beeld van de architectonische ontwikkelingen sinds het begin van de vorige eeuw. Aan de architectuur wijdden wij een afzonderlijke paragraaf, waarin ze vrij gedetailleerd werd beschreven.

Benoorden het villapark werd in de dertiger jaren een vrij groot terrein het domicilie van het voormalige sanatorium Berg en Bosch. Sindsdien verzezen er gaandeweg een groot aantal gebouwen en enkele woningen. Op het sanatoriumterrein zijn tegenwoordig allerlei (para)medische instellingen gevestigd.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen. Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.